

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

1

Том 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зільберт Валентина Сергіївна ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРИНЦИПИ ТА ДОСВІД	66
Костюк Михайло Анатолійович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБЮ УКРАЇНИ	68
Малюта Владислав Васильович ЩОДО НАЛЕЖНОГО СУБ'ЄКТА РОЗГЛЯДУ СКАРГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЛАСНИХ (САМОВРЯДНИХ) ПОВНОВАЖЕНЬ.	71
Негара Олена Віталіївна СЕГМЕНТУВАННЯ СТАТУСІВ НЕЗАЛЕЖНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ І ЧЛЕНІВ ТРУДОВОГО АРБІТРАЖУ (ДЛЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ).	75
Голоядова Тетяна Олексіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЗГІДНО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ.	79
Панфілов Олег Євгенович ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ.	82
Сідор Михайло Іванович ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИНИ В ОПОДАТКУВАННІ В УКРАЇНІ.	85
Гуглей Віталій Вікторович ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ.	89
Подольська Анастасія Андріївна ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ FATCA	91

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович ДЕРЖАВНА ВЛАДА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ	94
Мельничук Ольга Степанівна ОБҐРУНТУВАННЯ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ ТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	97
Іванченко Ольга Миколаївна ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	100
Кравченко Сергій Петрович ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПРОБЛЕМА АВТОРСТВА В КОНТЕКСТІ ОНТОЛОГІЇ ПРАВА	103
Чувакова Ганна Михайлівна ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА АНОМІЯ	106
Антошина Ірина Володимирівна ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.	109
Ковбасюк Степан Валерійович ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ	112
Дудник Руслана Миколаївна ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	115
Kobko-Odarii Viktoriia Serhiivna THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL SYSTEM OF SCOTLAND	117
Іванчук Віра Євстафіївна ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	120
Гаркуша Євгеній Олексійович СПАДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.	123

(e.g., the Criminal Justice (Scotland) Act). While the British Parliament serves as the legislature for England, Scotland, and Wales, the distinct characteristics of Scots law necessitate specific provisions within certain acts delineating their effect in Scotland. Furthermore, numerous acts enacted by the pre-1707 Scottish Parliament remain legally operative.

List of references:

1. David R., Joffre-Spinozi K. The main legal systems of our time. Paris : Précis, 1992. 400 p.
2. Trikoz E. N. Hybrid legal systems and their place in a mixed legal family. *Courier of the University Named after O. E. Kutafin*. 2017. No. 4. P. 91–97.
3. Schlesinger R. B. The Past and Future of Comparative Law. *American Journal of Comparative Law*. 1995. № 43. P. 477–481.
4. Ketz H., Zweigert K. Internationale Beziehungen. 1995. 480 p.

Ключові слова: система права, правова система, законодавство, судова система Шотландії, джерела права, юридична доктрина, порівняльне правознавство, право.

Keywords: system of law, legal system, legislation, judicial system of Scotland, sources of law, legal doctrine, comparative jurisprudence, law.

Іванчук Віра Євстафіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри загальної теорії права та держави,
доктор філософії в галузі права*

ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасному демократичному суспільстві громадськість відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, законності та ефективності функціонування держави. Одним з найважливіших інструментів участі громадянського суспільства у цих процесах є правовий моніторинг. Правовий моніторинг як систематична діяльність, яка складається із оцінки, аналізу та прогнозування стану законодавства та практики його застосування стає інструментом не лише для органів державної влади, а й для інститутів громадянського суспільства. В умовах євроінтеграційних процесів, в Україні роль громадських об'єднань у дієвому правовому моніторингу суттєво зростає, що обумовлює необхідність наукового осмислення цього феномену.

Залучення громадянського суспільства до процесів правового моніторингу є індикатором демократичності та відкритості органів влади. Водночас український досвід демонструє, що ефективність такої участі залежить від багатьох чинників: правового статусу громадських об'єднань, їхньої інституційної спри-

ятливості, механізмів взаємодії з органами влади, рівня правової культури населення тощо. Наразі в Україні спостерігаються як позитивні приклади впливу громадськості на якості законодавства через моніторингові механізми, так і суттєві проблеми, які потребують рішення.

«Взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства будується за допомогою методу координації. Так, органами державної влади встановлюються приписи, проте необхідно зауважити, що надмірна бюрократизація, домінування клановості та олігархії є антиподом інституту громадянського суспільства. Тому надзвичайно важливо координувати та здійснювати моніторинг дій органів державної влади, та їх вплив на загальний стан правової свідомості населення. При визначенні рівня взаємодії та впливу органів державної влади, суспільних інститутів та органів соціального контролю є моральність, повага до права та до членів суспільства, повага до власності» [1, с. 120].

Реалізація результатів правового моніторингу, за участю громадських об'єднань та наукових інституцій, потребує їх інтеграції в процеси формування державної політики та законотворчої діяльності, зокрема при стратегічному плануванні та визначених принципових векторах державного розвитку. Є необхідність забезпечення прозорості результатів моніторингової діяльності шляхом систематичного інформування громадськості в цілому та громадських об'єднань, які виступають суб'єктами впливу на вирішення суспільно значущих питань.

Залучення громадських об'єднань та наукових інституцій до процедур правового моніторингу створює передумови для науково обґрунтованого пошуку оптимального балансу інтересів громадян, суб'єктів господарювання та державних інституцій. У перспективі правовий моніторинг має трансформуватися в комплексний юридичний інструментарій, за допомогою якого встановлюватися нормативні вимоги, що базуються на принципі раціональності та розвивати подвійну функцію – стимулювання та встановлення розумових обмежень життєдіяльності громадян, підприємницької діяльності та діяльності представників органів влади в контексті досягнення визначених соціально-економічних і політичних цілей [2, с. 146].

Громадянське суспільство – це сфера добровільної самоорганізації громадян, які реалізують спільні інтереси поза межами держави. Саме в даному контексті правовий моніторинг виконує ряд важливих функцій, а саме забезпечує участь громадян у правотворчості, сприяє прозорості діяльності органів влади, підвищує рівень правової культури, формує правову свідомість суспільства.

Особливе значення має участь неурядових організацій, аналітичних центрів, правозахисників та активістів у правовому моніторингу. Через подання аналітичних звітів, проведення експертиз, публічні консультації вони можуть впливати на зміст нормативно-правових актів і на державну політику в цілому. Також однією з важливою форм реалізації правового моніторингу, являється громадський моніторинг.

Громадський моніторинг виступає особливою формою соціального контролю в умовах функціонування демократичної правової держави та розвиненого громадянського суспільства, а також є істотною складовою формування ефек-

тивного інформаційного механізму державного управління системою соціальної роботи в українському суспільстві [3, с. 115].

Громадський моніторинг державно-владних інституцій забезпечується інструментом вирішення нагальних практичних питань функціонування органів державної влади в українському державно-правовому просторі. Серед функціональних аспектів зазначеного моніторингу доцільно виокремити: здійснення експертної оцінки урядових та законодавчих рішень на предмет їх співвідношення з інтересами та потребами громадян, політичного еліту, регіонів та суспільства в цілому; прогностичний аналіз показових наслідків та ризиків впровадження реформаційних заходів у визначених сферах суспільного життя чи секторах національної економіки; комплексне оцінювання таких параметрів як адекватність, ефективність, рівень інформаційної забезпеченості, підтримка з боку громадськості та експертного середовища діяльності органів державної влади, а також процесів соціально-економічної трансформації в Україні відповідно до визначених стратегічних орієнтирів розвитку.

Перспективними напрямками розвитку правового моніторингу як інструменту громадянського суспільства в Україні є: законодавче регулювання процедур моніторингу, розвиток потенціалу громадських об'єднань, розширення використання цифрових технологій, застосування взаємодії між широкими суб'єктами моніторингу, розвиток міжнародного співробітництва, створення оцінки якості правового моніторингу, розширення його системи охоплення на рівнях регіонів та громад, а також у охоплених сферах.

Таким чином, правовий моніторинг є інструментом громадянського суспільства, що забезпечує його участь у формуванні та реалізації державної правової політики, сприяє підвищенню ефективності нормативно-правових актів та практики їх застосування, а також зміцненню демократичних засад державного управління в Україні.

Список використаних джерел:

1. Іванчук В. Є. Про вплив громадських об'єднань на здійснення правового моніторингу в Україні. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах Європейської інтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 т. / Нац. унт «Одес. юрид. акад.» ; відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2018. Т. 1. С. 119–121.
2. Оніщук І. І. Правовий моніторинг із залучення громадських об'єднань та наукових інституцій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2014. № 801. С. 139–146.
3. Николаева В. І. Громадський моніторинг як ефективний інструмент мінімізації ризиків у державному управлінні системою соціальної роботи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2(25). С. 111–115.

Ключові слова: правовий моніторинг, громадянське суспільство, громадський моніторинг, громадські об'єднання.

Keywords: legal monitoring, civil society, public monitoring, public associations.